

Cena zależności od Rosji. Gospodarcze skutki współudziału Białorusi w agresji na Ukrainę

Kamil Kłysiński

W I kwartale br. PKB Białorusi skurczył się o 0,4% – to pierwszy spadek tego wskaźnika od końca 2020 r. Białoruś, jako najbliższy sojusznik wojskowy Rosji, udostępniła swoje terytorium Siłom Zbrojnym FR i tym samym przyłączyła się do inwazji na Ukrainę, za co została objęta zachodnimi restrykcjami. Nałożone w marcu sankcje, w tym przede wszystkim te dotyczące eksportu drewna, wyrobów drzewnych, metalowych i stalowych, nie tylko uszczelniają, lecz także poszerzają poprzednie pakiety restrykcji wprowadzane w ramach reakcji na zduszenie przez reżim Łukaszenki protestów społecznych po sfałszowaniu wyborów prezydenckich w 2020 r. W konsekwencji Mińsk, coraz bardziej izolowany przez Zachód, utracił w ostatnich tygodniach niemal wszystkie najbardziej dochodowe kategorie eksportu zarówno na rynki państw UE, jak i Ukrainy. Co więcej, obecna sytuacja na Białorusi skłania nadal działających tam zagranicznych inwestorów oraz partnerów biznesowych krajowych firm do opuszczenia tamtejszego rynku. Państwo aktualnie nie jest w stanie refinansować zadłużenia zagranicznego, co nie tylko skutkuje spadkiem rezerw walutowych, lecz także potęguje problemy z wypłacalnością. Podejmowane środki zaradcze mają charakter doraźny, a jedynym zewnętrznym źródłem wsparcia może być Rosja, która jest również obciążona dotkliwym reżimem sankcyjnym i przez to niechętnie udziela pomocy w zakresie oczekiwanym przez Mińsk. W rezultacie w tym roku należy się spodziewać głębokiej recesji białoruskiej gospodarki, sięgającej od 6 do nawet 15%.

Załamanie eksportu

Spadek PKB o 3,3%, który odnotowano w marcu br., zakończył trwający od początku 2021 r. trend wzrostowy w białoruskiej gospodarce. Choć wciąż nie opublikowano wyników handlu zagranicznego za I kwartał br., początek zapaści w eksporcie jest niemal pewny. W skali całego roku kryzys w wymianie towarowej przełoży się na znaczące pogłębienie deficytu handlowego – będzie on zapewne większy nie tylko od ubiegłorocznego, lecz także od znacznie gorszych pod tym względem lat poprzednich, gdy jego wartość wahała się od 2 do 4 mld dolarów.

1 lutego – pod wpływem amerykańskich sankcji – Litwa wprowadziła blokadę tranzytu białoruskich nawozów potasowych do portu w Kłajpedzie, a tym samym zamknęła główny szlak eksportowy jednej z kluczowych kategorii towarowych¹. W rezultacie lutowe wyniki handlu zagranicznego były

¹ А. Кирейшин, *Внешняя торговля Беларуси. Есть ли повод для оптимизма?*, Белорусы и рынок, 9.04.2022, belmarket.by.

wyraźnie słabsze od styczniowych. Najbardziej druzgocący dla białoruskiego eksportu był jednak unijny pakiet sankcji ekonomicznych nałożonych 2 marca. Restrykcje te objęły najbardziej dochodowe kategorie towarów, których sprzedaż wygenerowała w 2021 r. wzrost sprzedaży na rynkach unijnych o 74% (do 9,5 mld dolarów), co stanowiło czwartą część całości eksportu. Wartość objętych obostrzeniami produktów szacuje się na co najmniej 5,6 mld dolarów (ok. 9% PKB), a łącznie z innymi – zablokowanymi przez wcześniej wprowadzone sankcje – towarami (w tym paliwami) na ok. 70% dotychczasowego eksportu z Białorusi do UE. Oznacza to de facto niemal pełne załamanie na tym kierunku eksportowym². Warto przy tym nadmienić, że do tej pory w obrocie towarowym sprzedaż na Ukrainę oraz do państw UE przynosiła Mińskowi znaczące zyski, co pozwalało zmniejszyć ujemne saldo w handlu zagranicznym, generowane głównie w wymianie z Rosją i Chinami.

Transport, paliwa i potas na minusie

Kolejnym ciosem w eksport był pakiet unijnych sankcji z 8 kwietnia, w którym znalazł się zakaz dostępu dla białoruskich przewoźników drogowych do terytorium UE, również w celu tranzytu. Dla Białorusi jako kraju tranzytowego o rozbudowanej infrastrukturze logistycznej i transportowej (w tym dysponującego w sektorze publicznym i prywatnym liczną flotą pojazdów ciężarowych) jest to dotkliwe ograniczenie, nawet pomimo wielu wyjątków od embarga³. W ubiegłym roku, w dużej mierze dzięki dostępowi do rynku UE, transport drogowy wypracował ok. 2 mld dolarów zysku, czyli ok. 3% PKB i zarazem 20% dochodów z całego białoruskiego eksportu usług, stanowiącego do tej pory istotne i – co ważne – stabilne źródło przychodu⁴.

Wprowadzane w II połowie 2021 r. unijne oraz amerykańskie embarga na eksport paliw i nawozów potasowych dopiero od stycznia br. zaczęły realnie przekładać się na

spadki w branży petrochemicznej. W marcu kombinat potasowy Biełaruśkalij, który do tej pory przynosił regularny dochód (w ostatnich latach od 2,5 do 3 mld dolarów rocznie), wstrzymał wydobycie w trzech z pięciu użytkowanych wyrobisk i po raz pierwszy zwrócił się do państwa o kredyt na pokrycie bieżących wypłat wynagrodzeń⁵. W kwietniu natomiast pojawiła się informacja o tymczasowym zawieszeniu całości wydobycia, co oficjalnie uzasadniono koniecznością przeprowadzenia remontu. Zablokowanie przez Litwę tranzytu białoruskich nawozów przełożyło się na opóźnienia w zawieraniu kontraktów z głównymi importerami: Chinami, Indiami oraz Brazylią (dotychczas pojawiły się jedynie informacje pośrednio wskazujące na podpisanie nowej umowy z Pekinem). Zaistniała sytuacja sprawiła, że władze białoruskie podejmują działania na rzecz zmiany geografii dostaw. Od lutego sprawdzano możliwości wykorzystania rosyjskich portów (w Petersburgu i Murmańsku), a także rosyjskich kolei w celu tranzytu nawozów do Chin i Indii. Łukaszenka promował zaś ideę budowy nowego terminalu potasowego w obwodzie leningradzkim, na co jakoby uzyskał zgodę władz FR⁶. Trudno jednak spodziewać się realizacji tak wielkiej inwestycji infrastrukturalnej w ciągu najbliższych miesięcy – bardziej prawdopodobna wydaje się perspektywa kilku lat, zwłaszcza że wciąż nie pojawiły się potwierdzone informacje o jej rozpoczęciu.

» **Druzgocący dla białoruskiego eksportu był pakiet unijnych sankcji ekonomicznych nałożonych 2 marca. Restrykcje te oznaczają niemal pełne załamanie eksportu z Białorusi do UE.**

² K. Kłyński, *Białoruś: nowe sankcje UE za udział w agresji na Ukrainę*, OSW, 4.03.2022, osw.waw.pl.

³ Z ograniczeń wyłączone – zgodnie z decyzjami poszczególnych państw członkowskich – transport niektórych towarów, takich jak m.in.: wyroby farmaceutyczne i medyczne, żywność i produkty rolne oraz towary przeznaczone na potrzeby placówek dyplomatycznych i do celów humanitarnych.

⁴ M. Menkiszak, współpraca K. Kłyński, *Szczegóły piątego pakietu sankcji UE*, OSW, 9.04.2022, osw.waw.pl.

⁵ *Три из пяти рудоуправлений в Солигорске остановились, «Беларуськалий» впервые берет кредиты на зарплаты*, Наша Ніва, 21.03.2022, nashaniva.com.

⁶ K. Kłyński, *Koniec prosperity? Zachód blokuje eksport białoruskich nawozów potasowych*, OSW, 7.02.2022, osw.waw.pl.

Problemy dotknęły białoruski przemysł rafineryjny, który jest kluczowy, obok potasu, dla dochodów z eksportu. Obie rafinerie, znajdujące się w Nowopołocku i Mozyrzu, zredukowały w I kwartale dzienny przerób o połowę (w porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego), a ich produkcja trafia wyłącznie na znacznie mniej dochodowy rynek wewnętrzny⁷. Rocznie sprzedaż białoruskich paliw na rynkach zagranicznych przynosiła – w zależności od koniunktury cenowej – od 3 do 6 mld dolarów. Poparcie przez Łukaszenkę rosyjskiej agresji doprowadziło do wstrzymania eksportu do drugiego najważniejszego (po Rosji) partnera handlowego Białorusi, czyli Ukrainy – sprzedaż w tym kierunku obejmowała do tej pory ponad 13% handlu zagranicznego. Kluczowe znaczenie miały paliwa, które stanowiły niemal 60% białoruskiego eksportu na ukraiński rynek i były warte w ub.r. 2,9 mld dolarów. Nie można wykluczyć, że wstrzymanie dostaw tej strategicznej kategorii towarowej nastąpiło pod presją Rosji. Warto również wspomnieć o nawozach potasowych – innym ważnym na tym kierunku produkcie eksportowym, którego wartość sięgnęła w 2021 r. niemal 600 mln dolarów. Załamanie handlu z Ukrainą będzie znacząco pogłębiało deficyt handlowy Białorusi. Można tak sądzić, ponieważ niezmiennie od lat Mińsk osiągał w wymianie towarowej z Kijowem wyraźną nadwyżkę, która w minionym roku wyniosła 3 mld dolarów⁸.

Syndrom toksycznej gospodarki

Zaostrzany zachodni reżim sankcyjny jeszcze bardziej osłabił wiarygodność białoruskich władz na międzynarodowych rynkach finansowych. Świadczy o tym m.in. spadek rezerw walutowych, które w lutym i marcu zmalały łącznie o 1 mld dolarów, do poziomu 7,5 mld. Był to największy ubytek od sierpnia 2020 r., gdy doszło do załamania relacji Mińska z Zachodem. Tak duża jego skala częściowo jest spowodowana także prewencyjnym przesunięciem środków poza zasoby banku centralnego w celu uniknięcia ich ewentualnego zamrożenia w ramach zachodnich sankcji finansowych, które mogłyby przebiegać analogicznie do restrykcji zastosowanych wobec rosyjskich rezerw. Ponadto regulator przyznał, że był zmuszony do interweniowania na rynku wewnętrznym w związku z podwyższonym popytem ze strony osób fizycznych na waluty obce. W marcu Białorusini wypłacili rekordową w tym roku sumę 270 mln dolarów, co wskazuje na skrajnie niskie zaufanie obywateli zarówno do krajowego pieniądza, jak i systemu bankowego⁹. W tym kontekście należy się spodziewać dalszego wzrostu inflacji, która w marcu (rok do roku) sięgnęła niemal 16%, podczas gdy jeszcze w lutym wyniosła niecałe 10%.

Poważnym wyzwaniem staje się obsługa długu zagranicznego w euro i dolarach. Do tych trudności władze Białorusi publicznie przyznały się już w grudniu ub.r.¹⁰

” Zaostrzany zachodni reżim sankcyjny osłabił wiarygodność białoruskich władz na międzynarodowych rynkach finansowych, co utrudnia m.in. obsługę długu zagranicznego.

Problemy pogłębia fakt, że do tej pory, niejako za sprawą restrykcji wymierzonych w Rosję, trzy duże banki państwowe (Bank Rozwoju Republiki Białorusi, Belagroprombank oraz Bank Dabrabyt) oraz białoruskie filie banków rosyjskich zostały odłączone od systemu płatności SWIFT. Jednocześnie nie można wykluczyć, że w ramach kolejnych pakietów sankcji nastąpi odłączenie także innych podmiotów. Dlatego też Mińsk, w ślad za decyzją Moskwy, ogłosił w kwietniu, że część swojego zadłużenia będzie spłacać w białoruskich rublach. Rozwiązanie to dotyczy przede wszystkim Europejskiego Banku

⁷ *Белорусские НПЗ из-за санкций работают на внутренний рынок, Наша Ніва, 19.04.2022, nashaniva.com.*

⁸ *«На торговле с Киевом будет поставлен крест». Сколько Беларусь потеряет от войны в Украине, Белсат, 8.03.2022, belsat.eu/ru.*

⁹ *Золотовалютные резервы Беларуси в марте: причины сильнеешего падения за 1,5 года, Экономическая Газета, 11.04.2022, neg.by.*

¹⁰ *Снопков — о проблемах с госдолгом из-за санкций, блокировке денег западными банками и планах по кредитам, Зеркало, 16.12.2021, zerkalo.io.*

Odbudowy i Rozwoju, Nordyckiego Banku Inwestycyjnego, Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (agendy Banku Światowego), jak również państw uznanych przez władze Białorusi za nieprzyjazne, wśród których znaleźli się wszyscy członkowie UE oraz 12 innych krajów z USA włącznie. W tegorocznym harmonogramie spłat udział zobowiązań wobec tego typu wierzycieli stanowi wprawdzie jedynie 7% wszystkich należności przypadających na okres do końca 2022 r., wynoszących łącznie 2,8 mld dolarów, jednak sam fakt jednostronnego przejścia Mińska na płatności w rublach może zostać uznany za świadectwo jego niewypłacalności. W rezultacie dojdzie nie tylko do zablokowania dostępu Białorusi do nowych kredytów (de facto jeszcze przed wybuchem wojny nie była ona w stanie refinansować na Zachodzie swojego zadłużenia), lecz być może także do skonfiskowania majątku Białorusi poza granicami kraju (np. partii eksportowanych towarów) w ramach wykonania wyroków sądowych w postępowaniach inicjowanych przez dochodzących swych praw wierzycieli¹¹. W tym kontekście zrozumiała jest decyzja trzech największych finansowych agencji ratingowych (Moody's, Fitch i S&P) o obniżeniu oceny kredytowej Białorusi do poziomu CCC, sygnalizującego poważne problemy z wypłacalnością.

Wskutek współuczestnictwa Łukaszenki w agresji Rosji na Ukrainę część podmiotów zagranicznych działających na białoruskim i za-

» Na skutek presji wywieranej przez zachodnich kontrahentów znacząco przyspieszyła emigracja informatyków z Białorusi.

razem rosyjskim rynku (w tym m.in.: sieć sklepów meblowych JYSK, IKEA, amerykański producent chipów komputerowych Intel, H&M, Booking.com, American Express, Airbnb, duńska firma logistyczna Maersk, niemiecki koncern samochodowy MAN, firmy kurierskie UPS i DHL) zawiesiła swoją działalność¹². Z kolei na całkowite wyjście z rynku zdecydowała się fińska grupa Olvi, produkująca w Lidzie piwo i napoje bezalkoholowe, oraz litewska firma meblarska SBA, do której należał zakład w Mohylewie¹³. Nieco bardziej zachowawczy okazali się inwestorzy posiadający duże zakłady przemysłowe lub sieci usługowe – austriacki operator sieci komórkowej A1, przedsiębiorstwo Kronospan, wytwarzające panele podłogowe, płyty wiórowe i inne wyroby drzewne, oraz szwajcarski producent wagonów i lokomotyw Stadler Rail. Kontynuują oni swoją działalność, choć informują o trudnościach z importem niezbędnych komponentów oraz utrzymaniem płynności finansowej, a część z nich decyduje się również na redukcję personelu¹⁴. Problemy związane z zakłóconymi łańcuchami dostaw, zerwaną współpracą z zagranicznymi kooperantami oraz uciążliwościami w rozliczeniach dotyczą nie tylko podmiotów z kapitałem zagranicznym, lecz także białoruskich firm (m.in. w branżach maszynowej, elektronicznej, produkcji sprzętu AGD), które coraz częściej muszą ograniczać lub wręcz zawieszać produkcję¹⁵.

Koniec białoruskiej „doliny krzemowej”?

Odrębnym przypadkiem jest postępujący kryzys w białoruskim sektorze IT, generującym jeszcze w ubiegłym roku 29% całości eksportu usług, co stanowiło 5% PKB. Na skutek presji zachodnich kontrahentów, uzależniających dalszą współpracę od relokacji ich białoruskich partnerów, od końca lutego znacząco przyspieszyła – zapoczątkowana jeszcze w 2020 r. falą represji po wyborach prezydenckich – emigracja informatyków z kraju. Tamtejsi programiści poszukują możliwości dalszej

¹¹ A. Богуславская, *Беларусь хочет платить рублями по внешнему долгу: почему это дефолт*, Deutsche Welle, 11.04.2022, [dw.com/ru](https://www.dw.com/ru).

¹² В. Беляев, *Какие бренды покидают Беларусь*, 7.03.2022, thinktanks.by.

¹³ А. Свиридович, *Уходящие и остающиеся. Топ-15 крупнейших западных работодателей в Беларуси*, Белорусы и рынок, 29.03.2022, belmarket.by.

¹⁴ Швейцарская компания Stadler не уйдет из Беларуси, но из-за санкций сократит штат на 300–400 человек, *Зеркало*, 19.03.2022, zerkalo.io.

¹⁵ «С начала войны ни одного заказа». У белорусских компаний начались проблемы с поставками иностранных комплектующих, *Зеркало*, 20.04.2022, zerkalo.io.

pracy, głównie w Polsce, na Litwie oraz w Gruzji. Nie zawsze są to dla nich miejsca docelowe, często zaś jedynie tranzytowe, gdzie emigrujący mogą szybciej uzyskać wize do krajów członkowskich UE niż w zredukowanych placówkach tych państw na Białorusi. Exodus pracowników IT dotyczy nie tylko małych, kilkusobowych firm, lecz także dużych podmiotów, takich jak EPAM czy Wargaming. W przeprowadzonym przez branżowy portal dev.by internetowym badaniu grupy 3 tys. programistów aż 30% ankietowanych przyznało, że opuściło kraj, a kolejne 30% wyraziło gotowość do emigracji w najbliższym czasie. W rezultacie w ciągu najbliższych miesięcy z Białorusi może wyjechać nawet 60 tys. wykształconych informatycznie obywateli¹⁶, do których należałoby doliczyć – trudną obecnie do oszacowania – liczbę mężczyzn uciekających przed poborem do wojska oraz osób poszukujących zatrudnienia w UE. W samej Polsce liczba pracujących obywateli Białorusi wynosi niemal 70 tys. (dane ZUS z końca 2021 r.)¹⁷.

Chaos i desperacja – próby działań zaradczych

Mińsk podjął szereg działań mających na celu przynajmniej częściowe złagodzenie skutków nadciągającego kryzysu, a także ukaranie państw lub poszczególnych inwestorów zagranicznych postępujących wbrew polityce reżimu. W pierwszej kolejności władze zwróciły się do sojuszniczej Rosji z prośbą o wsparcie gospodarcze. W rezultacie 14 marca strony porozumiały się w sprawie rezygnacji z rozliczeń w dolarach na rzecz rosyjskiego rubla za dostawy surowców energetycznych oraz co do obsługi białoruskiego długu wobec Rosji (w tym roku to ponad 1 mld dolarów, czyli ok. 30% całości należności). Co istotne, Mińsk uzyskał również odroczenie spłat wierzytelności o pięć do sześciu lat¹⁸. Zmiany te odsuwają w czasie groźbę całkowitego załamania białoruskich finansów publicznych i należy je traktować jako ustępstwo Rosji w zamian za sojuszniczą lojalność. Białoruś zabiega jednak o większy zakres wsparcia, w tym o udostępnienie rosyjskiej infrastruktury kolejowej, by umożliwić tranzyt nawozów potasowych, a także o realne ułatwienia w eksporcie do Rosji, szczególnie w dotkniętych zachodnimi restrykcjami segmentach rynku (m.in. budownictwo maszynowe, elektronika). W ocenie władz kroki te mogłyby doprowadzić do wzrostu białoruskiej sprzedaży na rynku sąsiada o 30%¹⁹. Jak dotąd nic nie wskazuje jednak na to, aby Rosja, obarczona bezprecedensowym reżimem sankcyjnym, była gotowa do tak daleko idących preferencji na rzecz Białorusi, tym bardziej że przepustowość rosyjskiej infrastruktury transportowej jest już mocno ograniczona, a w kluczowych dla Mińska sektorach (czyli m.in. paliwowym, potasowym) oba państwa są dla siebie konkurentami w sprzedaży na rynkach światowych.

W wewnętrznej polityce ekonomicznej reżim białoruski sięgnął po instrumenty typowe dla autorytarnego państwa z centralnie planowaną gospodarką. Wprowa-

» Mińsk podjął szereg działań mających na celu złagodzenie skutków nadciągającego kryzysu, a także ukaranie państw lub inwestorów zagranicznych postępujących wbrew reżimowi.

dzono okresowe ograniczenia wywozu z kraju ponad 200 kategorii towarowych, a wśród nich również podstawowych produktów spożywczych, takich jak sól, cukier, kasza gryczana czy mąka pszenna. Jednocześnie ceny niektórych towarów tzw. pierwszej potrzeby są administracyjnie regulowane. Z kolei we wciąż dochodowych sektorach IT oraz reklam podniesiono podatki, co dla zatrudnionych w tych branżach stanowić będzie zapewne dodatkowy impuls do emigracji. Władze Białorusi poszukują również dodatkowych źródeł walut zagranicznych. Stąd też – dość niespodziewanie i wbrew

¹⁶ «Около 70% экспорта в ЕС под санкциями». Что ждет белорусскую экономику, *Наша Ніва*, 28.03.2022, nashaniva.com.

¹⁷ *Rośnie liczba obcokrajowców pracujących w Polsce. Coraz więcej Białorusinów*, 10.01.2022, money.pl.

¹⁸ *Минск получил у Москвы рассрочку для платежей по кредитам*, *Интерфакс*, 14.03.2022, interfax.ru.

¹⁹ *Министр экономики анонсировал рост экспорта из Беларуси в РФ на 30% и возможное обнуление пошлин на продовольствие в ЕАЭС*, *Зеркало*, 10.04.2022, zerkalo.io.

politycznym realiom – Mińsk podjął decyzję o miesięcznym zniesieniu od 15 kwietnia obowiązku wizowego dla obywateli Litwy i Łotwy. Wydaje się, że główną motywacją reżimu jest ułatwienie wjazdu dla – przybywających głównie w celach zakupowych (m.in. paliwa i używek) – mieszkańców terenów przygranicznych, tak by sprzedawali euro w białoruskich kantorach. Ponadto władze wprowadziły dodatkowe opłaty dla inwestorów zagranicznych zamierzających wycofać się z białoruskiego rynku, zaś Ministerstwo Finansów zastrzegło, że może zablokować relokacje lub zamknięcia firm z obcym kapitałem. Blokady te miałyby obowiązywać przynajmniej do końca 2022 r.²⁰

Mińsk podejmuje próby omijania lub zmniejszania skutków sankcji wprowadzonych po 24 lutego. 13 kwietnia w mediach pojawiła się informacja o propozycji Sto-

warzyszenia Spedytorów i Przewoźników, które w reakcji na uniemożliwienie białoruskim firmom transportowym wjazdu do Unii Europejskiej przedstawiło koncepcję nowego schematu współpracy. Zgodnie z przedstawioną propozycją pojazdy zarejestrowane w UE mogłyby wjechać na Białoruś, aby pobrać lub zostawić ładunki, które następnie byłyby przejmowane lub dostarczane przez podmioty działające na terytorium białoruskim. Jak się wydaje, sugestie te zostały uwzględnione w kontrsankcjach Mińska zakazujących od 16 kwietnia wjazdu unijnym przewoźnikom; zakaz ten nie obejmuje jednak 14 wyznaczonych po białoruskiej stronie granicy punktów logistycznych²¹. W ten sposób Mińsk nie tylko dąży do osłabienia skuteczności sankcji, lecz także stara się zwiększyć własne zyski dzięki ulokowaniu najbardziej dochodowych operacji logistycznych na własnym obszarze.

» Władze białoruskie nie będą w stanie zrekompenzować strat finansowych wynikających nie tylko z załamania eksportu do Unii, lecz także z utraty równie istotnego ukraińskiego rynku zbytu.

Nieuchronność głębokiej recesji

Współdział w rosyjskiej agresji na Ukrainę, uwarunkowany zależnością polityczną i ścisłym sojuszem wojskowym z Rosją, radykalnie pogorszył sytuację białoruskiej gospodarki. Odnotowany w zeszłym roku dynamiczny wzrost eksportu miał charakter krótkoterminowy, wywołany przede wszystkim popandemicznym odbiciem na rynkach zagranicznych, i nie mógł zostać utrzymany w dłuższej perspektywie. Z początkiem 2022 r. nastąpił dalszy regres w związku z embargami UE i USA na eksport paliw oraz nawozów potasowych, jak również wskutek wprowadzenia kolejnych reżimów sankcyjnych. Przywiązane do administracyjnych metod zarządzania gospodarką i jednocześnie niezdolne do wznowienia dialogu z Zachodem – gdyż wymagałoby to m.in. wycofania wojsk rosyjskich z Białorusi oraz zwolnienia wszystkich więźniów politycznych – władze w Mińsku nie będą w stanie zrekompenzować olbrzymich strat finansowych wynikających nie tylko z załamania eksportu do Unii, lecz także z utraty na wiele miesięcy (a być może nawet lat) równie istotnego ukraińskiego rynku zbytu. Zapewnienia o szerokich możliwościach dywersyfikacji w handlu zagranicznym oraz niemal nieograniczonym wsparciu ze strony rosyjskiego sojusznika nie znajdują pokrycia w rzeczywistości. Sytuacji nie poprawia chaotyczna i doraźna polityka antykryzysowa rządu, która de facto obnaża jego bezradność wobec niespotykanych wcześniej problemów ekonomicznych. W rezultacie zasygnalizowany w danych z marca spadek PKB będzie przybierał na sile, otwarte pozostaje jedynie pytanie o skalę recesji. Konserwatywny w swoich ocenach Bank Światowy prognozuje w tym roku obniżenie się białoruskiego PKB o 6,5%, niemniej nie można wykluczyć, że dużo dalej idąca – wskazująca nawet na 15% – ocena prestiżowej agencji S&P będzie bliższa rzeczywistości.

²⁰ В Минфине рассказали, какие преграды будут вводить для иностранных компаний, которые захотят уйти с белорусского рынка, *Зеркало*, 18.03.2022, zerkalo.io.

²¹ С 21 апреля расширен перечень неподсанкционных грузов для перевозчиков ЕС при въезде в Беларусь, 21.04.2022, infotrans.by.